

INFORMACIJA NUTEISTIESIEMS APIE BAUSMĖS ATLIKIMO SĄLYGAS

1. Bausmių vykdymo įstatymai.

Visiems bausmes Lietuvos Respublikoje atliekantiems asmenims taikomi Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo įstatymai. Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys laisvės atėmimo bausmės atlikimo sąlygas, yra Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas ir Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194. Jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias taisykles negu Bausmių vykdymo kodekse išdėstytosios, taikomos tarptautinės sutarties taisyklės.

2. Nuteistųjų teisinė padėtis.

Nuteistų asmenų teisių bei laisvių apribojimus ir nuteistų asmenų pareigas nustato tik Lietuvos Respublikos įstatymai. Nuteistojo elgesį gali suvaržyti tik draudimas arba pareiga. Bausmės vykdymo institucija arba pareigūnas gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiklos teisėtumo priežiūrą atlieka Lietuvos Respublikos teismai, prokurorai, Seimo skiriami kontrolieriai, Teisingumo ministerija ir kitos valstybės institucijos pagal Lietuvos Respublikos įstatymus. Nuteistųjų teisinė padėtis, atsižvelgiant į jų elgesį bausmės atlikimo metu, nustatytų pareigų ir draudimų laikymąsi, požiūrį į darbą ir mokymąsi, reagavimą į psichologinį poveikį ir socialinės reabilitacijos priemones, Baudžiamojo kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso ir Bausmių vykdymo kodekso nustatyta tvarka gali būti švelninama arba griežtinama.

3. Bendrosios nuteistųjų teisės.

Nuteistieji turi teisę teisės aktų nustatyta tvarka: gauti rašytinę informaciją apie bausmės atlikimo tvarką ir sąlygas, savo teises bei pareigas (šią informaciją bausmės vykdymo institucija pateikia lietuvių kalba arba nuteistojo gimtąja kalba, arba ta kalba, kurią nuteistasis supranta); kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), petijomis ir skundais į bausmės vykdymo ar kitą valstybės ar savivaldybės instituciją ar įstaigą, pareigūną, visuomeninę ar tarptautinę organizaciją, taip pat kitas įmones, įstaigas ir organizacijas; gauti medicinos pagalbą; gauti teisinę pagalbą.

4. Bendrosios nuteistųjų pareigos.

Nuteistieji privalo vykdyti įstatymų reikalavimus ir laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių, vykdyti bausmės vykdymo institucijos, įstaigos arba pareigūno nurodymus ir įsakymus.

5. Pataisos įstaigų rūšys. Pataisos įstaigos rūšies nustatymas nuteistajam.

Laisvės atėmimo bausmę vykdančios pataisos įstaigos yra šių rūšių: pataisos namai, nepilnamečių pataisos namai, kalėjimai, atviros kolonijos ir laisvės atėmimo vietų ligoninės. Kokios rūšies pataisos įstaigoje nuteistasis atliks laisvės atėmimo bausmę, nustato teismas remdamasis Baudžiamojo kodekso 50 straipsniu. Į konkrečią pataisos įstaigą, nustatytą Kalėjimų departamentu, nuteistąjį siunčia kardomojo kalinimo vietos administracija atsižvelgdama į nuteistojo asmenybės pavojingumą, visuomenės saugumą, padarytos nusikalstamos veikos pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo sveikatą, psichologines savybes, amžių, darbingumą, turimą specialybę ir požiūrį į darbą.

6. Nuteistųjų perkėlimas.

Nuteistasis, kuriam paskirtas laisvės atėmimas, visą bausmę turi atlikti vienoje pataisos įstaigoje. Iš vienos pataisos įstaigos į kitą perkelti nuteistąjį testti bausmės atlikimą leidžiama dėl ligos arba kitų išimtinių aplinkybių, kliudančių nuteistąjį toliau laikyti toje pačioje pataisos įstaigoje. Turintis teisę išvykti be sargybos arba be palydos ir atitinkantis Kalėjimų departamentu nustatytas sąlygas nuteistasis, jeigu iki galimo jo lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos liko ne mažiau kaip šeši mėnesiai, gali būti perkeltas į kitos pataisos įstaigos ar kardomojo kalinimo vietos specialų padalinį (pusiaukelės namus), kuriame nuteistieji intensyviai rengiami lygtiniam paleidimui iš pataisos įstaigos.

7. Nuteistųjų izoliavimas.

Pataisos įstaigos administracija turi teisę laikyti izoliuotus nuo kitų nuteistųjų buvusius ar esamus valstybės tarnautojus, nuteistus užsieniečius, neigaliuosius, kuriems nustatytas

0–40 procentų darbingumo lygis arba didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, sergančius AIDS nuteistuosius, ribotai pakaltinamus asmenis, doro elgesio ir dirbančius nuteistuosius, taip pat režimą pažeidinėjančius nuteistuosius. Jeigu pataisos įstaigoje bausmę atliekantis nuteistasis raštu prašo pataisos įstaigos administraciją dėl svarbių priežasčių laikyti jį izoliuotą nuo kitų nuteistųjų, pataisos įstaigos direktorius turi teisę nutarimu perkelti tokį nuteistą į kamerų tipo patalpą ir laikyti jį kameroje vieną arba kartu su kitais tuo pačiu pagrindu kamerų tipo patalpose laikomais nuteistaisiais. Laiką, kuriam nuteistasis perkeliamas į kamerų tipo patalpą, nustato pataisos įstaigos direktorius. Toks nuteistojo perkėlimas į kamerų tipo patalpą nėra nuobauda.

8. Grupės.

Laisvės atėmimo bausmę pataisos namuose atliekantys nuteistieji suskirstomi į paprastąją, lengvąją ir drausmės grupes:

8.1. paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę: apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje; per du mėnesius gauti vieną ilgalaikį ir vieną trumpalaikį pasimatymą; gauti ir siųsti neribotą kiekį laiškų, taip pat gauti smulkiųjų paketų; du kartus per savaitę paskambinti telefonu; kasdien pasivaikščioti tris valandas;

8.2. lengvajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę: apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje; per du mėnesius gauti du ilgalaikius ir du trumpalaikius pasimatymus; gauti ir siųsti neribotą kiekį laiškų, taip pat gauti smulkiųjų paketų; vieną kartą per dieną paskambinti telefonu; kasdien pasivaikščioti keturias valandas;

8.3. drausmės grupei priskirti nuteistieji turi teisę: apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje; per keturis mėnesius gauti vieną trumpalaikį pasimatymą; gauti ir siųsti neribotą kiekį laiškų, taip pat gauti smulkiųjų paketų; du kartus per mėnesį paskambinti telefonu; kasdien pasivaikščioti dvi valandas

9. Pirkiniai.

Nuteistieji turi teisę už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje – įsigyti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų, literatūros ir rašomųjų reikmenų, taip pat prenumeruoti laikraščius ir žurnalus. Teisę prenumeruoti nuteistiesiems laikraščius ir žurnalus turi jų sutuoktiniai, sugyventiniai bei artimieji giminaičiai, taip pat kiti fiziniai ir juridiniai asmenys. Nuteistiesiems draudžiama gauti, įsigyti, laikyti, platinti arba prenumeruoti smurtą ar žiaurumą propaguojančius leidinius, taip pat pornografinius leidinius.

10. Pasimatymai.

Nuteistiesiems leidžiami pasimatymai: trumpalaikiai – iki trijų valandų ir ilgalaikiai – iki vienos paros. Trumpalaikiai pasimatymai su sutuoktiniu, sugyventiniu, artimaisiais giminaičiais ir kitais asmenimis vyksta pataisos įstaigos atstovo akivaizdoje, tačiau pokalbio nesiklausoma. Nuteistojo pageidavimu trumpalaikis pasimatymas gali būti pakeistas dviem telefoniniais pokalbiais. Ilgalaikiai pasimatymai leidžiami tik su sutuoktiniu, sugyventiniu arba asmeniu, su kuriuo nuteistasis turi bendrą vaiką, jei nei nuteistasis, nei šis asmuo nėra susituokęs su kitu asmeniu arba neturi sugyventinių ir šis vaikas yra Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka registruotas kaip bendras nuteistojo ir į pasimatymą atvykusio asmens vaikas. Į ilgalaikius pasimatymus atvykusiems asmenims sudaromos sąlygos įsigyti maisto produktų pataisos įstaigų parduotuvėse arba, kai yra galimybių, jiems nemokamai tiekiamas maistas Nuteistojo pageidavimu vienas ilgalaikis pasimatymas gali būti pakeistas dviem trumpalaikiais pasimatymais arba keturiais telefoniniais pokalbiais.

Nuteistiesiems, paliktiems atlikti ūkio darbų kardomojo kalinimo vietose, laisvės atėmimo vietų ligoninėse arba kalėjimuose, kuriuose nėra galimybių suteikti ilgalaikių pasimatymų, vienas ilgalaikis pasimatymas pakeičiamas trimis trumpalaikiais pasimatymais.

Nuteistąjį, sergantį sunkia liga, gresiančia jo gyvybei, pataisos įstaigos direktorius privalo leisti aplankyti sutuoktiniui, sugyventiniui, artimiesiems giminaičiams ir asmeniui, su kuriuo nuteistasis turi bendrą vaiką, jei nei nuteistasis, nei šis asmuo nėra susituokęs su kitu asmeniu arba neturi sugyventinių. Šie aplankymai į pasimatymų skaičių neįskaitomi. Nuteistiesiems sutuoktiniams, kurie abu atlieka laisvės atėmimo bausmę, per metus gali būti suteikiami du ilgalaikiai pasimatymai ir vienas trumpalaikis pasimatymas. Šių pasimatymų vietą nustato pataisos

įstaigų, kuriose sutuoktiniai atlieka bausmes, direktoriai. Nuteistųjų pervežimo išlaidas apmoka patys nuteistieji. Nuteistiesiems, kurie laisvės atėmimo bausmę atlieka būdami priskirti paprastajai arba lengvajai grupei, socialiniams ryšiams palaikyti pataisos įstaigos direktoriaus arba jį pavaduojančio pareigūno nutarimu gali būti suteikiami papildomi trumpalaikiai ir ilgalaikiai pasimatymai.

11. Siuntiniai.

Nuteistiesiems leidžiama per šešis mėnesius gauti vieną pašto arba perduodamą drabužių, patalynės (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), avalynės siuntinį. Vienas pašto siuntinys neturi sverti daugiau kaip dešimt kilogramų, o perduodamas siuntinys – daugiau kaip penkiolika kilogramų.

12. Daiktai ir reikmenys.

Nuteistiesiems, išskyrus laisvės atėmimo bausmę atliekančius pataisos įstaigose drausmės grupės laikymo sąlygomis ar perkeltus į kamerų tipo patalpas nuteistuosius, leidžiama naudotis už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus įsigytais ar perduotais elektros prietaisais (televizorius, nešiojamasis kompiuteris arba kompiuterinių žaidimų aparatas, vaizdo leistuvai, radijo imtuvai arba garso grotuvai, barzdaskutė, plaukų džiovintuvas, elektrinis virdulys, skrudintuvas arba sumuštinių keptuvė, ausinės) ir kitais daiktais (taksofono kortelės, vokai, pašto ženklai, proginiai atvirukai, asmeninės nuotraukos ir kiti smulkūs asmeniniai daiktai, religinė simbolika, kalendoriai, knygos, laiškai, žurnalai, laikraščiai ir kiti periodiniai leidiniai, rašymo popierius, sąsiuviniai ir rašymo reikmenys, baudžiamosios bylos medžiaga, nuosprendžių, nutarčių ir nutarimų nuorašai ar kopijos, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, visuomeninių organizacijų bei tarptautinių institucijų atsakymai, kvitai, reikmenys, skirti užsiimti individualia kūrybine veikla, muzikos instrumentai, plastikiniai arba mediniai stalo indai (lėkštė, šaukštas, puodukas, šakutė, peilis), tabako gaminiai ir reikmenys (pypkė, popierius, filtrai), žiebtuvėliai, degtukai, rankiniai arba staliniai laikrodžiai, dekoratyvinės kosmetikos gaminiai, rankšluosčiai, patalynė (2 komplektai, paklodė, užvalkalai pagalvei ir antklodei), lagaminai, krepšiai, kuprinės, stalo žaidimai (išskyrus pornografinio ar smurtinio pobūdžio), akiniai, kontaktiniai lęšiai, jiems skirtos dėtuvės ir kontaktinių lęšių priežiūros priemonės, informacijos laikmenos, šepetys (be metalinių dalių) drabužiams ir batams, batų tepalas). Kompiuteriais galima naudotis iki trijų valandų per parą pataisos įstaigos direktoriaus nustatytu laiku. Išlaidas už sunaudotą elektros energiją apmoka patys nuteistieji. Elektros prietaisai ir kiti daiktai motyvuotu pataisos įstaigos direktoriaus nutarimu paimami iš nuteistųjų, pažeidusių naudojimosi elektros prietaisais tvarką, turinčių skolų už sunaudotą elektros energiją, perkeltų į drausmės grupę ar kamerų tipo patalpas. Paimti elektros prietaisai ir kiti daiktai saugomi pataisos įstaigoje arba gali būti gražinami juos perdavusiems asmenims pagal jų arba nuteistojo rašytinį prašymą.

Nuteistiesiems leidžiamų turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų bendroji masė neturi viršyti 30 kilogramų, o nuteistiesiems iki gyvos galvos – 50 kilogramų.

13. Apranga.

Nuteistiesiems leidžiama turėti laikrodžius, pagamintus ne iš brangiųjų metalų, dėvėti savo drabužius ir avėti savo avalynę. Šiuos daiktus nuteistieji gauna pašto arba perduodamame siuntinyje, pasimatymų metu arba perka pataisos įstaigos parduotuvėje.

14. Pinigai.

Nuteistiesiems leidžiama gauti pinigines perlaidas ir siųsti jas sutuoktiniams, sugyventiniams bei artimiesiems giminei ir pataisos įstaigos direktoriaus arba jį pavaduojančio pareigūno leidimu – kitiems asmenims. Perlaidomis gauti pinigai įrašomi į nuteistojo asmeninę sąskaitą. Pataisos įstaigos administracija privalo priimti nuteistajam atneštus grynus pinigus. Nuteistiesiems, neturintiems pakankamai pinigų, kartą per mėnesį iš pataisos įstaigos lėšų gali būti išmokama iki 0,3 bazinės socialinės išmokos dydžio išmoka.

15. Laiškai.

Nuteistiesiems leidžiama siųsti ir gauti neribotą kiekį laiškų. Pataisos įstaigos administracija nuteistojo vardu gautus laiškus jam įteikia, taip pat nuteistųjų įteiktus laiškus išsiunčia adresatams ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo laiško gavimo ar įteikimo dienos.

Siunčiamų laiškų pašto išlaidas apmoka patys nuteistieji. Nuteistųjų gaunami ir siunčiami laiškai pataisos įstaigos direktoriaus nutarimu arba teismo (teisėjo) nutartimi gali būti tikrinami, kad būtų užkirstas kelias nusikalstamoms veikoms ar kitiems teisės pažeidimams arba apsaugotos kitų asmenų teisės ir laisvės, arba laikinai (iki trijų mėnesių) sustabdytas laiškų išsiuntimas ir įteikimas. Pataisos įstaigos direktoriaus nutarime ar teismo (teisėjo) nutartyje turi būti nurodomi laiškų tikrinimo arba išsiuntimo ir įteikimo sustabdymo pagrindai, trukmė, būdas, asmenys, kurių siunčiami ar gaunami laiškai bus tikrinami arba sustabdomas išsiuntimas ir įteikimas, ir kitos aplinkybės, dėl kurių laiškus būtina tikrinti arba sustabdyti jų išsiuntimą ir įteikimą. Laiškų išsiuntimo ir įteikimo sustabdymas gali būti pratęstas, tačiau kiekvienu atveju ne ilgesniam negu trijų mėnesių laikotarpiui. Laiškų tikrinimas nutraukiamas arba jų išsiuntimas ir gavimas atnaujinamas išnykus pagrindams, dėl kurių laiškai buvo tikrinami arba laiškų išsiuntimas ir gavimas buvo sustabdytas.

16. Pasiūlymai, prašymai, pareiškimai, peticijos ir skundai.

Nuteistieji turi teisę kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais į valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, visuomenines organizacijas bei tarptautines institucijas. Valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnams ir tarnautojams bei tarptautinėms institucijoms, kurių jurisdikciją ar kompetenciją priimti Lietuvoje bausmės atliekančių nuteistųjų pareiškimus yra pripažinusi Lietuvos Respublika, adresuoti pasiūlymai, prašymai (pareiškimai) ir skundai netikrinami ir išsiunčiami per vieną darbo dieną nuo jų gavimo momento. Atsakymai į nuteistųjų pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus per dvi darbo dienas nuo jų gavimo momento įteikiami nuteistiesiems pasirašytinai. Tarptautinių institucijų atsakymai nuteistiesiems įteikiami ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo jų gavimo momento. Nuteistieji turi teisę tiesiogiai kreiptis į Respublikos Prezidentą, Lietuvos Respublikos Seimo ar Vyriausybės narį, prokurorą, Seimo skiriamą kontrolierių arba Teisingumo ministerijos atstovą šių asmenų lankymosi pataisos įstaigose metu. Nuteistiesiems draudžiama siųsti anoniminius ar kolektyvinius skundus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir pareigūnams, kreiptis į valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus bei visuomenines organizacijas su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais kitų nuteistųjų vardu arba ne per pataisos įstaigos administraciją. Siunčiamų pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų pašto išlaidas apmoka patys nuteistieji. Jeigu nuteistasis nori prie pasiūlymo, prašymo (pareiškimo), peticijos ar skundo pridėti dokumentų ar kitos medžiagos kopijas, tačiau nuteistojo asmeninėje sąskaitoje nepakanka lėšų pataisos įstaigos administracijai atlyginti už kopijų parengimą, pataisos įstaigos administracija privalo nuteistajam padaryti prašomų dokumentų ir kitos medžiagos kopijas, o šioms kopijoms parengti reikalinga suma iš nuteistojo asmeninės sąskaitos nurašoma, kai jis tampa mokus.

17. Teisinė pagalba.

Advokatų lankymasis pas nuteistuosius neribojamas. Susitikimai su advokatu į pasimatymų skaičių neįskaitomi. Kiekvienas susitikimas su advokatu vyksta pataisos įstaigos administracijos nustatytu laiku ir negali tęstis ilgiau kaip aštuonias valandas. Pataisos įstaigos personalas teisinės pagalbos neteikia.

18. Telefoniniai pokalbiai.

Nuteistajam paskambinti telefonu leidžiama, jeigu jis tuo metu yra mokus arba naudojasi ryšio paslauga kalbėti telefonu kito abonento sąskaita. Skambinti ir kalbėti telefonu galima ne ilgiau kaip 15 minučių. Kam skambinti pasirenka nuteistasis. Telefoninio pokalbio išlaidas, kai nesinaudojama ryšio paslauga kalbėti telefonu kito abonento sąskaita, apmoka pats nuteistasis. Telefoninis pokalbis gali būti nutrauktas, jei nuteistasis pažeidžia skambinimo tvarką. Nuteistųjų pasiūlymai, prašymai (pareiškimai), peticijos ir skundai telefonu neperduodami. Pataisos įstaigos direktorius turi teisę leisti papildomai vieną kartą paskambinti telefonu, jei to prašo nuteistasis dėl svarbių aplinkybių.

19. Trumpalaikė išvyka į namus arba už pataisos įstaigos ribų.

Nuteistiesiems, laikomiems pataisos įstaigose lengvosios ir paprastosios grupių laikymo sąlygomis ir atlikusiems ne mažiau kaip pusę, o nepilnamečiams – atlikusiems ne mažiau kaip vieną trečdalį teismo paskirtos bausmės, gali būti leista vieną kartą per tris mėnesius trims paroms parvykti į

Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius namus. Pataisos įstaigos direktoriaus nutarimu išvykusių į namus nuteistųjų elgesio kontrolė Kalėjimų departamento direktoriaus nustatyta tvarka gali būti atliekama elektroninio stebėjimo priemonėmis. Leidimą parvykti į namus duoda pataisos įstaigos direktorius įsakymu, atsižvelgdamas į nuteistojo asmenybę, kokia bausmės dalis atlikta, elgesį bausmės atlikimo metu. Šios trumpalaikės išvykos laikas įskaitomas į bausmės atlikimo laiką. Kelionės išlaidas apmoka pats nuteistasis arba jo artimieji giminaičiai.

Nuteistiesiems, išskyrus atliekančius laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę, gali būti leidžiama išvykti už pataisos įstaigų ribų Lietuvos Respublikos teritorijoje ne ilgiau kaip dešimčiai parų dėl sutuoktinio, sugyventinio ar artimojo giminaičio mirties ar sunkios ligos, gresiančios ligonio gyvybei, taip pat dėl gaivalinės nelaimės, padariusios didelės materialinės žalos nuteistajam ar jo sutuoktiniui, sugyventiniui arba artimiesiems giminaičiams. Leidimą išvykti už pataisos įstaigos ribų duoda pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas, atsižvelgdamas į nuteistojo asmenybę, elgesį bausmės atlikimo metu, kokia bausmės dalis atlikta. Laikas, kurį nuteistasis buvo išvykęs už pataisos įstaigos ribų, įskaitomas į bausmės atlikimo laiką. Kelionės išlaidas apmoka pats nuteistasis arba jo artimieji giminaičiai. Nuteistieji už pataisos įstaigų ribų vyksta su palyda arba be jos, o nepilnamečiai – tik su palyda. Suaugusiems nuteistiesiems išvykos metu gali būti uždėti antrankiai. Pataisos įstaigos direktoriaus nutarimu be palydos vykstančių nuteistųjų elgesio kontrolė Kalėjimų departamento direktoriaus nustatyta tvarka gali būti atliekama elektroninio stebėjimo priemonėmis.

20. Priėmimas asmeniniais klausimais.

Asmeniniais klausimais nuteistuosius priima pataisos įstaigos vadovybė ir tarnybų vadovai bei Teisingumo ministerijos ir Kalėjimų departamento darbuotojai pagal savo kompetenciją.

21. Religinės apeigos.

Laisvės atėmimo bausmę atliekantys tikintys nuteistieji turi teisę dienotvarkėje numatyto laisvalaikio metu pataisos įstaigose vieni arba kartu su kitais nuteistaisiais atlikti religines apeigas. Religinės apeigos neturi trukdyti kitų nuteistųjų poilsiui. Tikinčių nuteistųjų grupiniu pageidavimu, suderinus su pataisos įstaigos administracija, religinėms apeigoms atlikti gali būti pakviestas dvasininkas.

22. Santuokos sudarymas.

Laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji turi teisę Civilinio kodekso nustatyta tvarka sudaryti santuoką. Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų santuoka sudaroma vienoje iš pataisos įstaigų, kurioje atliekama bausmė. Nuteistųjų pervežimo išlaidas apmoka patys nuteistieji. Santuokos sudarymo metu nuteistieji gali dėvėti tai progai skirtus drabužius. Pataisos įstaigos direktorius turi teisę suteikti santuoką sudariusiam nuteistajam vieną papildomą ilgalaikį pasimatymą.

23. Civiliniai sandoriai.

Laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji turi teisę Civilinio kodekso nustatyta tvarka disponuoti savo turtu, esančiu ne pataisos įstaigoje, taip pat per atstovą sudaryti sandorius, išskyrus sandorius, kurie dėl savo pobūdžio gali būti sudaromi tik asmeniškai.

24. Užsieniečių ryšiai su savo valstybių atstovais.

Laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji užsieniečiai turi teisę per Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeriją palaikyti ryšius su savo valstybių diplomatinėmis atstovybėmis ir konsulinėmis įstaigomis bei tarptautinėmis organizacijomis. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais ir tvarka nuteistieji užsieniečiai, kuriems paskirta laisvės atėmimo bausmė, gali būti perduoti bausmės atlikti į kitą valstybę.

25. Nuteistųjų pareigos.

Laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji privalo: laikytis nustatytos pataisos įstaigų tvarkos; vykdyti pataisos įstaigos administracijos reikalavimus; administracijos paskyrimu eilės tvarka budėti gyvenamosiose patalpose; tausoti pataisos įstaigos turtą, o jeigu nuteistasis mokosi, – ir švietimo ar profesinio mokymo įstaigos turtą; pasibaigus pasivaikščiojimui ir ilgalaikiam pasimatymui, sutvarkyti tam skirtą vietą ar patalpą. Taip pat nuteistieji privalo laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių: matomoje vietoje nešioti pataisos įstaigos administracijos išduotą

kortelę su fotonuotrauka, įrašytu vardu ir pavarde; įėjus pataisos įstaigos administracijos atstovui į patalpą atsistoti ir pasisveikinti, įeiti ir išeiti iš patalpos, kurioje yra pataisos įstaigos atstovas, tik jam leidus, kreiptis į pataisos įstaigos administracijos atstovą, pasakydami savo pavardę;; bendraujant su pataisos įstaigos administracijos atstovais nelaikyti rankų kišenėse; nevartoti necenzūrinių žodžių, žargono, pravardžių; laikytis asmens higienos; tvarkyti ir prižiūrėti savo darbo, gyvenamąją (miegamą) ir pasivaikščiojimo vietas; nekeisti miegamosios vietos; laikyti maisto produktus, būtiniausius reikmenis ir kitus daiktus tik specialiai tam įrengtose vietose; kabinti fotonuotraukas, iškarpas ir kitus daiktus tik specialiai įrengtoje vietoje; naudotis tik techniškai tvarkingais elektros prietaisais; nesilankyti patalpose, būriuose, teritorijose, kuriose nedirba ir negyvena, išskyrus atvejus, kai pataisos įstaigos direktorius leidžia; nepažeisti pataisos įstaigos apsaugos draudžiamųjų zonų, pažymėtų informuojamaisiais užrašais.

26. Draudimai nuteistiesiems.

Laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems draudžiama: organizuoti piketus, mitingus, demonstracijas, riaušes ir kitus neteisėtus renginius ir juose dalyvauti; steigti politines partijas ir organizacijas ir dalyvauti jų veikloje; įsigyti, gaminti, platinti ar vartoti alkoholinius gėrimus ar jų surogatus, narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas, vartoti be gydytojo leidimo medikamentus, naudoti toksines priemones; bet koku būdu įgyti ar perleisti tiek savo, kitų suimtųjų ar nuteistųjų, tiek ir valstybės turtą kitiems suimtiesiems, nuteistiesiems ar pataisos įstaigų administracijai; taip pat teikti mokamas ar kitaip atlyginamas paslaugas tiek kitiems suimtiesiems ar nuteistiesiems, tiek pataisos įstaigų administracijai; daryti tatuiruotes sau ir kitiems asmenims; platinti be pataisos įstaigos administracijos leidimo rankraščius ir kitus leidinius; kurstyti kitus suimtuosius ar nuteistuosius atsisakyti vykdyti pataisos įstaigų administracijos reikalavimus; reikalauti bet kokios paslaugos iš kito nuteistojo ar suimtojo, naudoti fizinį ar psichinį smurtą prieš kitus asmenis; turėti tabako gaminių kamerų tipo patalpose, taip pat laisvės atėmimo vietų ligoninių stacionaruose ir pataisos įstaigų sveikatos priežiūros tarnybų antrinės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros padaliniuose.

27. Pataisos priemonės.

Nuteistųjų, kuriems paskirtas laisvės atėmimas, pataisos priemonės yra šios: laisvės atėmimo režimas, nuteistųjų darbas, socialinė rehabilitacija, bendrasis ugdymas ir profesinis mokymas.

28. Režimas.

Pataisos įstaigose nustatoma reglamentuota vidaus tvarka. Nuteistieji pasirašytinai supažindinami su jų teisėmis, pareigomis ir draudimais. Pagrindiniai pataisos įstaigų režimo reikalavimai yra šie: būtinas nuteistųjų izoliavimas ir nuolatinė jų priežiūra; reikalavimas nuteistiesiems tiksliai ir nenukrypstamai atlikti savo pareigas; skirtingų laikymo sąlygų sudarymas atsižvelgiant į nuteistojo padaryto nusikaltimo pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo asmenybę ir elgesį bausmės atlikimo metu. Laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji dėvi savo arba pataisos įstaigos išduotus drabužius. Nuteistiesiems daroma krata. Nuteistojo asmens kratą daro tos pačios lyties pareigūnai.

29. Dienotvarkė.

Nuteistųjų dienotvarkė privalo griežtai reglamentuoti jų elgesį visą parą ir numatyti darbo, poilsio, buvimo gryname ore, mokymosi ir socialinei rehabilitacijai skirtą laiką. Nuteistųjų dienotvarkę nustato pataisos įstaigos direktorius įsakymu. Dienotvarkė paskelbiama nuteistiesiems.

30. Pareigūnų teisė naudoti specialiąsias priemones.

Jeigu nuteistieji imasi neteisėtų grupinių veiksmų, šiurkščiai pažeidžiančių pataisos įstaigos vidaus tvarką, pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas turi teisę laikinai sustabdyti: nuteistųjų laiškų išsiuntimą, taip pat gautų laiškų, pašto bei perduodamų siuntinių ir smulkiųjų paketų su spauda įteikimą nuteistiesiems; pasimatymų suteikimą nuteistiesiems; maisto produktų ir būtiniausių reikmenų pirkimą; paskatinimo priemonių skyrimą nuteistiesiems; leidimą skambinti telefonu; kultūros, sporto ir kitų masinių renginių organizavimą.

Kalėjimų departamento, pataisos įstaigos, policijos ir Viešojo saugumo tarnybos pareigūnai gali panaudoti prieš nuteistuosius antrankius, tramdomuosius marškinius ar surišimo

priemonės, elektroimpulsinius prietaisus, lazdas, kovinius imtynių veiksmus bei asmens apsaugai skirtas dujas, vandensvaidžius, tarnybinius šunis, šarvuočius ir kitą techniką.

31. Darbas.

Kiekvienas laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis privalo dirbti, jeigu jam darbą siūlo pataisos įstaigos administracija. Nuteistieji neigalieji, valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos amžiaus ir ribotai pakaltinami asmenys į darbą gali būti įtraukiami tik rašytiniu jų sutikimu, kai yra tam neprieštaraujanti gydytojų išvada ir laisvų darbo vietų. Nuteistiesiems darbą parenka pataisos įstaigos administracija, atsižvelgdama į laisvas pareigas ir darbo vietas. Nuteistiesiems, išskyrus laisvės atėmimo bausmę atliekančius pataisos įstaigose drausmės grupės laikymo sąlygomis, kurie to pageidauja, gali būti sudaromos sąlygos užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kitokia veikla. Ši veikla leidžiama laisvu nuo darbo pataisos įstaigoje metu. Pataisos įstaigos direktorius turi teisę leisti nuteistiesiems individualia darbine ar kūrybine veikla užsiimti ir vietoj darbo pataisos įstaigoje. Atvirose kolonijose, nepilnamečių pataisos namuose, pataisos namuose lengvosios ir paprastosios grupių laikymo sąlygomis atliekantys laisvės atėmimo bausmę nuteistieji, kurie stropiai dirba, turi teisę į keturiolikos kalendorinių dienų nemokamas atostogas per vienerius metus. Šios atostogos įskaitomas į bausmės atlikimo laiką.

32. Darbo apmokėjimas.

Nuteistųjų darbas apmokamas pagal jo kiekį ir kokybę. Nemokant už darbą, nuteistieji gali būti įtraukti tik į pataisos įstaigų ir gretimų teritorijų tvarkymo, taip pat į nuteistųjų kultūros ir buities sąlygų gerinimo darbus. Iš nuteistųjų darbo užmokesčio į pataisos įstaigose sudaromą socialinės paramos nuteistiesiems fondą atskaitoma įstatymu nustatyta dalis bendros darbo užmokesčio sumos. Iš bendros darbo užmokesčio sumos atskaitomi penki procentai į nuteistojo neliečiamąją asmeninės sąskaitos dalį, kurios naudoti nuteistasis neturi teisės. Ypatingais atvejais bausmės atlikimo metu pataisos įstaigos direktoriaus leidimu nuteistasis gali panaudoti pinigus, turimus neliečiamojoje asmeninės sąskaitos dalyje. Likusi šioje sąskaitoje pinigų suma nuteistajam išduodama tik paleidimo iš pataisos įstaigos metu. Iš likusios uždirbtos sumos atskaitoma pagal vykdomuosius raštus ir kitus vykdomuosius dokumentus. Alimentai nepilnamečiams vaikams skaičiuojami nuo visos nuteistojo uždirbtos sumos bei visų kitų pajamų rūšių ir atskaičiuojami iki išskaitų į socialinės paramos nuteistiesiems fondą.

33. Socialinė rehabilitacija.

Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų socialinę rehabilitaciją organizuoja pataisos įstaigų administracija. Teisę dalyvauti šiame darbe turi valstybės ir savivaldybių institucijos, nevyriausybinių organizacijų, religinės bendruomenės ir bendrijos, jų nariai bei kiti juridiniai ir fiziniai asmenys. Pataisos įstaigose veikia psichologinės tarnybos. Pataisos įstaigose organizuojamas nuteistųjų bendrasis lavinimas ir profesinis mokymas.

34. Paskatinimai.

Už nepriekaištingą elgesį, iniciatyvą ir aktyvų dalyvavimą įgyvendinant socialinės rehabilitacijos priemones, stropų darbą ir gerus mokymosi rezultatus laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems gali būti skiriamos šios paskatinimo priemonės: padėka; premija už geriausius darbo rezultatus; teisės vieną kartą papildomai paskambinti telefonu suteikimas; trijų papildomų ilgalaikių arba trumpalaikių pasimatymų per vienerius metus suteikimas; paskirtos nuobaudos panaikinimas prieš terminą; pasivaikščiojimo laiko pailginimas ne daugiau kaip dviem valandomis; leidimas atostogų metu parvykti į namus; trumpalaikės išvykos į Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius namus suteikimas; atlikusiems ne mažiau kaip vienerius metus paskirtos bausmės – perkėlimas iš paprastosios grupės į lengvąją grupę. Ne mažiau kaip pusę paskirtos bausmės laiko atlikę nuteistieji, kurių elgesys nekelia pavojaus aplinkiniams, gali būti teikiami perkelti iš kalėjimo į pataisos namus tęsti bausmės atlikimą paprastosios grupės laikymo sąlygomis. Pataisos namuose lengvosios grupės sąlygomis laikomi nuteistieji, kuriems liko ne daugiau kaip vieneri metai iki galimo lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos, teismo nutartimi, priimta pagal pataisos namų administracijos teikimą ir atsižvelgiant į nusikalstamo elgesio riziką, elgesį bausmės atlikimo metu ir kitas reikšmingas aplinkybes, gali būti perkelti į atvirą koloniją tęsti bausmės atlikimo.

35. Nuobaudos.

Už bausmės atlikimo režimo reikalavimų pažeidimą nuteistiesiems gali būti skiriamos šios nuobaudos: papeikimas; pataisos įstaigos patalpų ir teritorijos tvarkymas be eilės; draudimas iki vieno mėnesio apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje (išskyrus higienos reikmenis ir kanceliariines prekes); nuteistųjų perkėlimas į kamerų tipo patalpas iki penkiolikos parų; Nuteistiesiems, sistemingai pažeidinėjantiems arba itin piktybiškai pažeidusiems režimą, gali būti panaikinta anksčiau paskirta paskatinimo priemonė – perkėlimas iš paprastosios grupės į lengvąją grupę; pataisos namuose ir kalėjimuose paprastosios grupės sąlygomis laikomiems nuteistiesiems gali būti paskirtas perkėlimas iš paprastosios grupės į drausmės grupę nuo trijų mėnesių iki vienerių metų; pataisos namuose ir kalėjimuose drausmės grupės sąlygomis laikomiems nuteistiesiems gali būti paskirtas perkėlimas į kamerų tipo patalpas nuo penkiolikos parų iki šešių mėnesių. Kalėjimų departamento direktorius pataisos namų direktoriaus teikimu gali nuteistąjį, perkeltą į pataisos namų kamerų tipo patalpas, pasiūsti šią nuobaudą atlikti kalėjime. Nuteistasis turi teisę per vieną mėnesį nuo nuobaudos paskyrimo apskusti jam paskirtą nuobaudą aukštesniam pagal pareigas pareigūnui. Skundo padavimas nuobaudos vykdymo nesustabdo. Aukštesnis pagal pareigas pareigūnas nuobaudą sušvelnina arba ją panaikina, jeigu ją paskyręs pareigūnas viršijo savo įgaliojimus, netinkamai įvertino pažeidimo padarymo aplinkybes arba jeigu nuobauda paskirta nepadariusiam pažeidimo nuteistajam. Jeigu nuteistajam per vienerius metus nuo nuobaudos atlikimo dienos nepaskiriama nauja nuobauda, jis laikomas neturinčiu nuobaudų.

36. Bendrasis ugdymas ir profesinis mokymas.

Pataisos įstaigose organizuojamas nuteistųjų bendrasis ugdymas. Vyresnių negu šešiolikos metų nuteistųjų bendrasis ugdymas organizuojamas rašytiniu jų pageidavimu. Nuteistųjų neįgaliųjų ir ribotai pakaltinamų nuteistųjų bendrasis ugdymas organizuojamas jų pageidavimu, pataisos įstaigos administracijos sutikimu ir gydytojų leidimu. Pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų gali būti organizuojamas nuteistųjų profesinis mokymas. Nuteistieji turi teisę pasirinkti profesiją, kurios mokysis pagal pataisos įstaigos administracijos pateiktą sąrašą ir turimą mokymo bazę. Pataisos įstaigose baigiamiesiems kvalifikaciniais egzaminams laikyti nuteistieji atleidžiami nuo darbo pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.

37. Išvykimas be sargybos arba be palydos.

Nuteistiesiems, laikomiems pataisos namuose lengvosios grupės sąlygomis, bei nuteistiesiems, laikomiems pataisos namuose paprastosios grupės sąlygomis ir atbuvusiems ne mažiau kaip vieną trečdalį bausmės laiko, taip pat nuteistiesiems, paliktiems kardomojo kalnimo vietose, laisvės atėmimo vietų ligoninėje ar kalėjime atlikti ūkio darbus, gali būti leidžiama išvykti be sargybos už pataisos įstaigos ar kardomojo kalnimo vietos teritorijos ribų, jeigu to reikia dėl bendrojo ugdymo, profesinio mokymo, dirbamo darbo pobūdžio arba dalyvavimo įgyvendinant socialinės rehabilitacijos priemones. Neleidžiama išvykti be sargybos arba be palydos už pataisos įstaigos ar kardomojo kalnimo vietos teritorijos ribų: pavojingiems recidyvistams; asmenims, kurie nuteisti už labai sunkius nusikaltimus ir kuriems paskirta laisvės atėmimo bausmė viršija dešimt metų; nuteistiesiems, iš kurių ši teisė buvo atimta dėl padarytų pažeidimų; užsieniečiams; ribotai pakaltinamiems, pavojingomis ir ypač pavojingomis užkrečiamosiomis ligomis, kurios plinta lašeliniu būdu per orą, sergantiems nuteistiesiems.

38. Lygtinis paleidimas.

Laisvės atėmimo bausmę pataisos įstaigose atliekantys nuteistieji, kurie vykdo individualiame socialinės rehabilitacijos plane numatytas priemones, yra pateikę Lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos komisijai prašymus lygtinai paleisti iš pataisos įstaigos ir kurių nusikalstamo elgesio rizika žema ir (ar) pažanga mažinant nusikalstamo elgesio riziką sudaro pagrindą manyti, kad jie laikysis įstatymų ir nenusikals, gali būti lygtinai paleisti iš pataisos įstaigų. Gali teikti Lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos komisijai prašymus lygtinai paleisti iš pataisos įstaigos nuteistieji, faktiškai atlikę šią minimalią paskirtos laisvės atėmimo bausmės dalį: 1) vieną trečdalį paskirtos laisvės atėmimo bausmės, bet ne mažiau kaip 4 mėnesius – nuteistieji už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus, kuriems paskirta bausmė neviršija šešių metų, kiti nuteistieji, kuriems paskirta bausmė neviršija trejų metų laisvės atėmimo, taip pat nepilnamečiai; 2) pusę paskirtos

laisvės atėmimo bausmės – nuteistieji už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus, kuriems paskirta bausmė viršija šešerius metus, taip pat kiti nuteistieji, kuriems paskirta bausmė viršija trejus metus laisvės atėmimo, bet neviršija dešimties metų laisvės atėmimo; 3) du trečdalius paskirtos laisvės atėmimo bausmės – nuteistieji, kuriems paskirta bausmė viršija dešimt metų laisvės atėmimo, bet neviršija penkiolikos metų laisvės atėmimo; 4) tris ketvirtadalius paskirtos laisvės atėmimo bausmės – nuteistieji, kuriems paskirta bausmė viršija penkiolika metų laisvės atėmimo, bet neviršija dvidešimt penkerių metų laisvės atėmimo.

Nuteistieji, sutinkantys, kad jiems būtų taikoma intensyvi priežiūra (naudojant elektronines stebėjimo priemones), gali būti lygtinai paleisti iš pataisos įstaigų likus devyniems mėnesiams iki jų galimo lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų. Intensyvios nuteistojo priežiūros vykdymo tvarką ir sąlygas nustato Lietuvos Respublikos probacijos įstatymas.

Lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigų taiko vietovės, kurioje yra nuteistojo pataisos įstaiga, apylinkės teismas nutartimi, kuria patvirtinamas Lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos komisijos nutarimas taikyti nuteistajam lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigos.

39. Buitinis aprūpinimas.

Nuteistiesiems užtikrinamos reikiamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas, jiems nemokamai suteikiama atskira miegamoji vieta ir patalynė. Nuteistieji gali naudotis nuosava patalyne (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), jeigu to pageidauja. Nuteistieji, kurie neturi savo drabužių ir avalynės, nemokamai aprūpinami drabužiais ir avalyne pagal sezoną. Nuteistieji nemokamai gauna maistą pagal fiziologines mitybos normas, o nuteistieji, kuriems pagal gydytojų išvadas paskirtas racionalus maitinimas, – pagal racionalaus maitinimo normas. Laisvės atėmimo bausmę atliekantys atvirose kolonijose arba perkelti į pataisos įstaigos ar kardomojo kalinimo vietos specialų padalinį (pusiaukelės namus), kuriame nuteistieji intensyviai rengiami lygtiniam paleidimui iš pataisos įstaigos, nuteistieji maistu, drabužiais ir avalyne apsirūpina patys. Šiems nuteistiesiems kiekvieną mėnesį iš pataisos įstaigos ar kardomojo kalinimo vietos lėšų išmokami vienos bazinės socialinės išmokos dydžio maistpinigiai.

40. Sveikatos priežiūra.

Asmens sveikatos priežiūra pataisos įstaigose organizuojama ir atliekama pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos įstatymus. Ambulatorinėms pirminės ir antrinės asmens sveikatos priežiūros paslaugoms teikti pataisos įstaigose steigiamos sveikatos priežiūros tarnybos. Laisvės atėmimo bausmę atliekančiam nuteistajam reikalingos asmens sveikatos priežiūros paslaugos, kurių suteikti pataisos įstaigų sveikatos priežiūros tarnybose ir laisvės atėmimo vietų ligoninėse nėra galimybių, sveikatos apsaugos ministro ir teisingumo ministro nustatyta tvarka teikiamos valstybės arba savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosiose įstaigose užtikrinant nuteistųjų apsaugą. Nuteistieji priėmimui pas medicinos specialistą registruojami iš anksto. Pacientai registruojami kasdien. Į asmens sveikatos priežiūros tarnybą pacientai atvyksta patys arba juos palydi pareigūnai pataisos įstaigoje nustatyta tvarka. Medicinos specialistui paprašius, paciento priėmimo metu asmens sveikatos priežiūros tarnybos patalpoje privalo būti tokios pat lyties kaip ir pacientas pareigūnas.

41. Pareigūnų veiksmų skundimas.

Pataisos įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos. Įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.

